

ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

Μια παρουσίαση και ένας πρώτος απολογισμός.

Ελευθερία Φράγκου
Εμπνευστήτρια της ομάδας
rfragou@hotmail.com

1. Το εργαστήριο και οι στόχοι του.

Το εργαστήριο αυτό δημιουργήθηκε στην Καλαμάτα¹ το Οκτώβριο του 2003, και λειτούργησε την σχολική χρονιά 2003-2004. Η διάρκεια του ήταν περίπου 30 ώρες και το έμπνευχο υλικό του αποτελούνταν από μια ομάδα 6 εφήβων ηλικίας από 12 έως και 20 ετών, την εμπνευστήτρια και μια εθελόντρια. Η ομάδα ήταν απαρτισμένη με άτομα με ειδικές ανάγκες των οποίων οι παθήσεις και οι δυσκολίες ήταν εντελώς διαφορετικές μεταξύ τους². Ο στόχος του εργαστηρίου ήταν να εξοικειωθούν τα παιδιά με βασικές τεχνικές θεατρικής δράσης, να αναπτύξουν το λόγο, την κίνηση και την φαντασία μέσα από τον αυτοσχεδιασμό και τέλος να μάθουν να λειτουργούν ομαδικά. Όλα τα παραπάνω θα έπρεπε να προσαρμοστούν στις ειδικές ανάγκες των παιδιών αλλά και στην ανομοιογένεια της ομάδας. Συγκεκριμένα οι δυνατότητες κάθε παιδιού καθόριζαν και τις προσδοκίες που θα μπορούσες να έχεις για αυτό ενώ η ανάγκη λειτουργίας των παιδιών μαζί απαιτούσε ειδικές τεχνικές και προσαρμογές των κλασικών θεατρικών ασκήσεων.

2. Η λειτουργία του εργαστηρίου – το θεατρικό παιχνίδι.

Το εργαστήριο λειτουργούσε μια φορά τη βδομάδα. Κάθε συνάντηση διαρκούσε μια ώρα καθώς τα παιδιά δεν μπορούσαν να παραμείνουν συγκεντρωμένα για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.

Σε πρώτη φάση τα παιδιά γνωρίστηκαν μεταξύ τους και ήρθαν σε επαφή με βασικές αρχές θεατρικής δραστηριότητας μέσα από το θεατρικό παιχνίδι προσαρμοσμένο στην ομάδα. Π.χ. στην κλασική άσκηση περπατήματος στο χώρο το υπερκινητικό παιδί ενοχλούσε συνέχεια τα υπόλοιπα παιδιά στη διάρκεια της άσκησης. Η λύση που βρέθηκε ήταν να έχει πάντα δίπλα του μια «μητέρα» που την έκανε η εθελόντρια, η οποία, πάντα μέσα στο ρόλο της, τον συγκρατούσε κάθε φορά που επιχειρούσε να διαφοροποιηθεί. Ένα άλλο παράδειγμα ήταν το παιδί με κινητικές δυσκολίες. Σε αυτή την άσκηση στην αρχή αρνιόταν να σηκωθεί. Βρέθηκε η λύση να κρατάει το ρυθμό του περπατήματος με μια μαράκα συμμετέχοντας έτσι στο παιχνίδι. Από ένα σημείο και μετά άρχισε να κινείται και αυτή με τους άλλους με τη βοήθεια του πι.

Ένα άλλο πρόβλημα ήταν ότι σε κάποια από τα παιδιά αρέσανε τα παιχνίδια που βασίζονται κυρίως στην κίνηση ενώ σε κάποια άλλα τα παιχνίδια που βασίζονται κυρίως στον λόγο. Οι ιδιαίτερες προτιμήσεις των παιδιών εκδηλωνόντουσαν άμεσα με την αποδοκμασία ή την αποχή τους. Τα παιδιά αυτά δεν έχουν υπομονή ούτε δίνουν δεύτερη ευκαιρία σε ένα παιχνίδι που δεν τα τους κερδίζει από την αρχή. Επίσης δύσκολα παίρνουν βοήθεια ή έμπνευση ο ένας από τον άλλο. Το πρόβλημα

¹ Στα πλαίσια του ΚΕΚΥΚΑΜΕΑ (Κέντρο Εκπαίδευσης Κοινωνικής Υποστήριξης και Κατάρτισης Ατόμων με Αναπηρίες)

² Υπήρχαν 2 άτομα με μαθησιακές δυσκολίες 1 με σύνδρομο williams, 1 με σύνδρομο down, 1 με σπαστική δισπληγία και 1 με αυτιστική συμπεριφορά.

αυτό ξεπεράστηκε με δύο κυρίως τρόπους. Ο ένας ήταν η γρήγορη διαδοχή παιχνιδιών κίνησης και παιχνιδιών λόγου. Ο δεύτερος ήταν η συνεχής προσαρμογή του προγράμματος και των ασκήσεων στις ιδιαιτερότητες της στιγμής. Φαίνεται ότι ο εμπυχωτής μιας τέτοιας ομάδας πρέπει να παραβιάζει συνεχώς το πρόγραμμα που έχει ετοιμάσει και να αυτοσχεδιάζει περισσότερο από τα μέλη της ομάδας.

3. Η θεατρική παράσταση.

Η ανάγκη δημιουργίας μιας ολοκληρωμένης παράστασης βγήκε από τα ίδια τα παιδιά. Από την στιγμή που η ομάδα άρχισε να λειτουργεί με βάση ένα κείμενο φάνηκε να χαλαρώνει και να συμμετέχει με μεγαλύτερη διάθεση στο εργαστήριο. Ίσως η πιο οργανωμένη φόρμα και ο συγκεκριμένος στόχος κάνει τα παιδιά να νιώθουν μεγαλύτερη ασφάλεια.

Μέσα από συζήτηση επιλέχτηκε σαν βάση το παραμύθι της Χιονάτης το οποίο και διασκευάστηκε από τα ίδια τα παιδιά. Η διασκευή έγινε με βάση τις δυνατότητες της ομάδας και τους χαρακτήρες που θα ήθελαν να υλοποιήσουν τα παιδιά. Π.χ., ελλείπει επτά ατόμων να παίξουν τους νάνους η Χιονάτη βρίσκει προστασία σε μια οικογένεια ξυλοκόπων. Ένα από τα κορίτσια ζήτησε να κάνει άντρα ξυλοκόπο ενώ η «Χιονάτη» έφερε δικιά της κείμενα τα οποία ήταν πιο «μελό» από την αυθεντική εκδοχή του παραμυθιού. Γενικώς τα παιδιά προτίμησαν να μείνουν όσο κοντύτερα γινότανε στο παραμύθι όπως το ξέρανε, αρνούμενα οποιαδήποτε πρόταση ανατροπής ή αλλαγής ύφους του παραμυθιού τα οποία πρότεινε η εμπυχωτήρια. Φαίνεται ότι στα παιδιά προσέφερε μια ασφάλεια το να ακολουθούν την συγκεκριμένη τυπολογία του παραμυθιού: ο «κακός» πρέπει να είναι πράγματι κακός και ο «καλός» να υποφέρει πραγματικά μέχρι να δικαιωθεί στο τέλος. Φυσικά υλοποιήθηκαν οι επιθυμίες τους και οι όποιες αλλαγές στο παραμύθι διαμορφώθηκαν με βάση τη σύνθεση των ειδικών χαρακτηριστικών που είχαν οι ήρωες που δημιούργησαν τα παιδιά. Μια πρώτη παρατήρηση που θα μπορούσαμε να κάνουμε σχετικά με αυτό είναι, ότι οι έφηβοι με ειδικές ανάγκες δεν ακολουθούν την «ανατρεπτική» διάθεση που έχουν οι συνομήλικοι τους σε άλλες θεατρικές ομάδες ή εργαστήρια.

Στο στήσιμο του έργου προέκυψαν τα μεγάλα προβλήματα της ομάδας και χρειάστηκε εφευρετικότητα και ευελιξία για να ξεπεραστούν. Κύρια πηγή των προβλημάτων της ομάδας ήταν η διαφορετικότητα των δυσκολιών που αντιμετώπιζε κάθε παιδί. Π.χ. ένα παιδί το οποίο έχει μόνο κινητικές δυσκολίες (κινείται με πι) θα έπρεπε να συνεργαστεί με ένα παιδί με αυτισμό ή με σύνδρομο down. Η γενική διάθεση ήταν βέβαια ήταν να κάνει ο καθένας ότι καλύτερο μπορούσε για να στηρίξει τα άλλα μέλη της ομάδας και σαν «ρόλους» και σαν άτομα. Τα συγκεκριμένα προβλήματα όμως που παρουσιάστηκαν μας οδήγησαν σε «αυτοσχέδιες» λύσεις και τεχνικές προσαρμοσμένες στην περίπτωση. Θα αναφερθούμε σε κάποια μόνο από αυτά ως παραδείγματα των δυσκολιών που παρουσιάζει η λειτουργία μιας τέτοιας ομάδας αλλά και των δυνατοτήτων που προσφέρει στην προσαρμογή της θεατρικής εμπύχωσης σε αυτές τις συνθήκες.

Το βασικότερο πρόβλημα που προέκυψε ήταν οι κινητικές δυσκολίες κάποιων παιδιών και τα προβλήματα λόγου. Σχετικά με τις πρώτες π.χ. το παιδί με το πι έπαιξε την κόρη της οικογένειας των ξυλοκόπων, η οποία εμφανιζόταν πάντα με την «μητέρα» της που την βοηθούσε στην κίνηση. Στο πρόβλημα του λόγου η τακτική της αλληλοβοήθειας των παιδιών ήταν πιο δύσκολο να λειτουργήσει και έτσι επιλέχτηκε μια άλλη λύση. Στο παραμύθι επεκτάθηκε ο ρόλος του «καθρέφτη» της

κακιάς μάγισσας ώστε να παίζει και το ρόλο του αφηγητή, του σχολιαστή ή κάποιες φορές συζητούσε με τους υπόλοιπους ρόλους μπαίνοντας τελικά στην πλοκή του παραμυθιού. Ο ρόλος αυτός παίχτηκε από την ίδια την εμπυχώτρια και λειτούργησε και ως επί σκηνης υποβολέας σε κάποιες περιπτώσεις που τα παιδιά ξέχασαν τα λόγια τους ενώ συγχρόνως βοηθούσε σε προβλήματα κίνησης ή προσανατολισμού.

4. Ένας πρώτος απολογισμός.

Μέσα από τέτοιους είδους τεχνικές κατορθώθηκε να ανέβει μια παράσταση είκοσι λεπτών. Τα μέλη της ομάδας συνεργάστηκαν μεταξύ τους και υπήρξε μεγάλος ενθουσιασμός. Ταυτόχρονα δημιουργήθηκε ένα βασικός θεατρικός «καμβάς» που μπορεί η ομάδα που έχει αρχίσει ήδη αυτή τη χρονιά (2004-2005) να τον εξελίξει συνεχίζοντας τη δουλειά της προηγούμενης.

Η διάρκεια του εργαστηρίου ήταν μικρή για να βγουν γενικά συμπεράσματα σχετικά με την λειτουργία τέτοιων ομάδων. Μπορούν να γίνουν όμως κάποιες παρατηρήσεις και να τεθούν κάποια ερωτήματα.

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως ήταν ιδιαίτερα δύσκολο για τα παιδιά να λειτουργήσουν στο θεατρικό παιχνίδι ενώ φάνηκε να λειτουργούν πιο άνετα στη διαδικασία ανεβάσματος της παράστασης. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι θα μπορούσε να παραλείψει κανείς την διαδικασία του παιχνιδιού η οποία μέσα από την δυσκολία της βοηθάει την ωρίμανση των παιδιών. Σίγουρα πάντως, η όλη διαδικασία θα πρέπει να οδηγεί στην δημιουργία μιας υποτυπώδους έστω παράστασης. Κάτι τέτοιο πρώτον, λειτουργεί ως κίνητρο κατά τη διάρκεια της χρονιάς και δεύτερον, το να παίζουν αυτά τα παιδιά μπροστά στο κοινό τονώνει ιδιαίτερα την αυτοπεποίθησή τους.

Ένα άλλο ερώτημα αφορά την προσαρμογή των θεατρικών παιχνιδιών σε τέτοιες ομάδες. Θα πρέπει η μορφή των παιχνιδιών να είναι τέτοια ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των παιδιών αλλά και η εναλλαγή και σύνθεση των παιχνιδιών να κρατάει το ενδιαφέρον της ομάδας ζωντανό. Πέρα από τις «αυτοσχέδιες» λύσεις που βρέθηκαν αυτή τη χρονιά χρειάζεται σίγουρα συνεργασία με εξειδικευμένους επιστήμονες, ψυχολόγους και γιατρούς, οι οποίοι γνωρίζουν τις περιπτώσεις των παιδιών.

Το εργαστήριο συνεχίζει φέτος την λειτουργία του για δεύτερη χρονιά με αλλαγή στην σύνθεσή του, έχοντας βάλει νέους στόχους. Το βάρος στη φετινή χρονιά πέφτει κυρίως στην ανάπτυξη του λόγου και της φαντασίας μέσα από τεχνικές μυθοπλασίας. Συγκεκριμένα, θα επιχειρηθεί η δημιουργία και συγγραφή μικρών ιστοριών που θα βγουν από την ομάδα με στόχο είτε την θεατρική αναπαράστασή τους είτε την παρουσίασή τους ραδιοφωνικά.

Φθινόπωρο 2004
